Cena 60 gr Цана 60 гр.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА
ГРАМАДСКА - КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 43 (191) БЕЛАСТОК 25 КАСТРЫЧНІКА 1959 ГОДА ГОД IV

III ПЛЕНУМ
ЦЭНТРАЛЬНАГА КАМІТЭТА
ПАРП

17 кастрычніка адбыўся III пленум Цэнтральнага Камітэта Польскай Аб'яднанай Рабочай Партыі. Пленум быў прысвечаны актуальным цяжкасцям на мясным рынку і сродкам неабходным для пераадалення гэтых цяжкасцей, а між іншым, змена цаны мясных прадуктаў і жывёльных тлушчаў.

З дакладам на пленуме выступіў I сакратар ЦК ПАРП Уладзіслаў Гамулка.

Ва ўступе тав. Гамулка праанalізаваў прычыны, якія выклікалі безупынны ўзрост попыту на мяса і мясныя прадукты.

Першай асноўнай прычынай — адзначыў тав Гамулка — з'яўляецца безупыннае і хуткае развіццё пакупнай здольнасці гарадскога і вясковага насельніцтва.

Другая прычына заключаецца ў высокім натуральным прыросце насельніцтва.

Трэцяя прычына, гэта неправільная рэгуляцыя цэн мяса адносна іншых харчавых прадуктаў.

Ні адна з гэтых прычын не ўзнікла раптоўна, у які-небудзь акрэслены момант кожная з іх з'яўляецца прадуктам працяглага працэса і розных з'яў, якія адбываюцца ў нашым жыцці.

Пакупная здольнасць насельніцтва складаецца з шэрагу крыніц, з якіх чэрпае яно свае даходы. Асноўнае месца займаюць тут заробкі рабочых і інтэлігенцыі, а таксама даходы сялян.

У пяцігадовым плане ўзрост сярэдніх рэальных заробкаў рабочых, інтэлігенцыі, і сярэднія даходы сялянскага насельніцтва акрэсліваўся цыфрай 30 прац. Прадугледжвалася, што гэты ўзровень будзе дасягнуты ў канцы пяцігодкі г. зн. у 1960 годзе. Паказчык ўзросту заробкаў і даходаў насельніцтва неабходна забяспечыць адпаведным узростам вытворчасці тавараў, у спалучэнні з узростам прадукцыйнасці працы.

Адхіленне ўверх ад гэтага патрабавання прыводзіць да расстройства рынка. Гэтая неабходная ўмова была ў практыцы нашай эканомікі парушана уверх, без адпаведнага ўзросту забеспячэння рынка таварамі, што і выклікала цяжкасці на мясным рынку.

Як фармаваўся ўзрост сярэдніх намінальных і рэальных заробкаў за перыяд ад 1 студзеня 1956 года да 30 чэрвеня бягучага года, г. зн. за перыяд 3 з паловай гадоў пяцігодкі?

Сярэдні ўзровень заробкаў нето — адзначыў тав. Гамулка — складаў ў 1955 годзе ва ўсёй гаспадарцы 1008 зл. у месяц на аднаго працаўніка. Гэтая ж самая сярэдняя, вылічаная за 1 паўгоддзе г. г. узрасла на 408 зл. і складае цяпер 1416 зл. у месяц. І так на працягу 3 з паловай год, сярэднія намінальныя заробкі ўзраслі на 40,5 прац.

Сумы выплат з розных выпадкаў — адзначыў тав. Гамулка — пералічаныя на аднаго працоўнага ў грамадскім сектары вытворчасці, ўзраслі за разглядаемы перыяд з 142 да 246 зл у месяц. Павялічваюць яны сярэднія месячныя заробкі ў 1955 г. да 1150 зл, а ў першым паўгоддзі б. г. да 1662 зл. на аднаго працоўнага ў грамадскім сектары вытворчасці. З гэтага відаць, што сярэднія заробкі нето ўзраслі за 3 з паловай гады на 44,5 прац. Сярэдні месячны заробак ва ўсёй частцы грамадскай гаспадаркі без сум, выплачаных як сямейная дапамога, і інш. складаў у I паўгоддзі г. г. 1541 зл, а ў 1955 г. складаў усяго толькі 1077 зл, значыцца ўзрос на 43,1 прац.

Пры ўзросце пакупной здольнасці насельніцтва асноўнае значэнне маюць рэальныя заробкі. За адзначаны перыяд наглядаліся на рынку пэўныя змены цэн. Некаторыя з іх павялічыліся, а некаторыя паменшыліся.

У суме — падкрэсліў далей тав. Гамулка — паказчык коштаў утрымання ўзрос на 7,6 пункта.

Улічваючы гэта, сярэдні рэальны заробак ва ўсім грамадскім сектары вытворчасці ўзрос у 1 паўгоддзі г. г. (сярэдні намінальны заробак нето 1416 зл у месяц) на 30.6 прац. у параўнанні з сярэднім узростам заробку ў 1955 годзе (1008 зл. у месяц). Прадугледжвалася, што на працягу ўсёй пяцігодкі рэальныя заробкі ўзрастуць на 30 прац. Фактычна, улічыўшы сямейныя дапамогі і выплаты з выпадку хвароб, фонд прадпрыемства, узнагароды і інш., гэты ўзрост складзе 34,3 прац. (у першым паўгоддзі г. г. выплачвалася у сярэднім 1662 зл, а ў 1955 — 1150 зл).

Узрост пакупной здольнасці насельніцтва не абмяжоўваецца толькі ўзростам рэальных заробкаў. Пакупная здольнасць гарадскога насельніцтва павялічылася па прычыне іншых выплат з дзяржаўнага фонда, як павялічэнне пенсіі і рэнт. На гэтыя мэты выдаткавана 3069 міл. зл. У бягучым годзе прадугледжваецца ўзрост гэтых выплат да 10311 млн. зл, г. зн. на 236 прац. Сумы, выдаткаваныя ў 1959 г. на дзіцячыя сады і яслі ўзраслі ў параўнанні з 1955 г. на амаль 370 млн. зл, г. зн. на 37 прац.; на курорты і адпачынкі на 79 млн. зл. г. зн. на 46 прац.; на летнія лагеры для дзяцей на 143 млн. зл. г. зн. на 53 прац. Усё гэта пасрэдна або непасрэдна павялічыла пакупную здольнасць насельніцтва.

За гэты перыяд павялічыўся і лік працаўнікоў на амаль 550 тыс., што таксама садзейнічала ўзросту пакупной здольнасці насельніцтва.

Далей тав. Гамулка гаварыў аб даходах сялян. Ён звярнуў увагу на тое, што даходы сялян цяжка вылічыць, таму, што сяляне прадаюць таварную частку сваёй вытворчасці так дзяржаве, як і прыватным пакупнікам.

Цяжка таксама вызначыць спажыццё сялянамі ўласнай вытворчасці.

У 1958 г. валавая вытворчасць сельскай гаспадаркі павялічылася на 15,1 прац. у параўнанні з 1955 г. У бягучым годзе гэтая вытворчасць будзе больш менш такая ж самая, як і ў мінулым годзе.

Намінальныя грашовыя даходы сялянскіх гаспадарак з дзяржаўнага скупу ў 1958 г. узраслі на 21.471 млн. зл, г. зн. на 83,2 прац. у параўнанні з 1955 г.

Атрымалася гэта ў выніку значнага памяншэння абавязковых паставак. У 1955 г. дзяржава выплаціла сялянам за гэтыя пастаўкі 4.704 млн. зл, а за скуп кантрактацыйны і вольнарынкавы 21.101 млн. зл, што ўзятае разам складзе 25.805 млн. зл. У 1958 г. пастаўкі выплачана 4.569 млн. зл, за скуп — 42.707 млн. зл, што складзе 47.276 млн. зл.

У гэты перыяд зямельны налог не толькі не ўзрос, але ў параўнанні з шэрагам гаспадарстваў быў паменшаны.

На павялічэнне рэальных даходаў сялян з сельскагаспадарчай прадукцыі, аказваюць уплыў не толькі грашовыя даходы з продажы карняплодаў, але і размеры спажыцця гэтых пладоў самымі вытворцамі.

Затым тав. Гамулка перайшоў да аналізу пакупной здольнасці насельніцтва.

Мерай пакупной здольнасці насельніцтва з'яўляецца вартасць рознічнай (дэталічнай) прадажы тавараў. У 1955 г. прадана гэтых тавараў на суму 128,945 млн. зл, а ў 1 палове гг. на 103.224 млн. зл. У сярэднім, у кожным месяцы 1 паловы гг. прадана на 47 прац. больш тавараў, чымсьці, ў сярэднім, у кожны месяц 1955 года. У першай палове гг. у сетцы гандлю грамадскага (усполэчнёнага) прадана штомесячна ў сярэднім на 84,7 прац. больш мяса, тлушчу і мясных вырабаў, чым у 1955 г. Сярэдняе спажыццё мяса і тлушчаў на галаву насельніцтва павялічылася з 29 кг у 1955 г. на 47,8 кг. у 1958 г., гз. на 22,6 прац.

Запатрабаванне на мяса павялічваецца ў нас не толькі ў выніку павялічэння пакупной здольнасці насельніцтва, — сказаў тав. Гамулка. — Цяжкасці ў забеспячэнні попыту на мяса спалучаюцца ў нас таксама і з хуткім натуральным прыростам насельніцтва.

У 1950 г. Польшча налічвала 25 млн. чалавек. Да 1960 г. насельніцтва Польшчы павялічыцца да 29,9 млн. Павялічыцца яго амаль на 20 прац. У гэтым годзе мы павінны пракарміць 2 млн. людзей больш, чым у 1955 годзе.

Натуральны прырост насельніцтва ў Польшчы, ў параўнанні з іншымі краінамі, з'яўляецца празмерна высокі.

Прадбачачы прырост насельніцтва ў 10 краінах ад 1950 — 1960 гадах выглядае наступным чынам:

1) у Аўстрыі 1 прац., гз. 70 тыс. людзей.
2) у Вялікабрытаніі 3,6 прац. гз. 1.800 тыс. людзей
3) у ГФР 4 прац. гз. 1900 тыс. людзей
4) Ва Францыі 5,7 прац. гз. 2.400 тыс. людзей.
5) у Італіі 7,8 прац. гз. 3.600 тыс. людзей
6) у Венгрыі 9 прац. гз. 900 тыс. людзей
7) у Чэхаславакіі 11 прац. гз. 1.300 тыс. людзей
8) у Партугаліі 12,6 прац. гз. 1.060 тыс. людзей
9) у Галандыі 14 прац. гз. 1.400 тыс. людзей
10 у Польшчы 20 прац. гз. 4.900 тыс. людзей.

Як бачым, натуральны прырост у Польшчы ў параўнанні з Аўстрыяй у 20 разоў большы. Спажыццё мяса і тлушчаў у Аўстрыі не змянілася на працягу звыш 20 гадоў. Выражалася яно перад вайной як і цяпер сумай 49 кг. на аднаго жыхара. А ў Польшчы павялічылася з 19 кг. у міжваенны перыяд амаль на 48 кг у 1958 годзе. У багатай Англіі, якая ў 1950 г. налічвала 50 млн. жыхароў натуральны прырост на працягу 10 год склаў 1800 тыс. людзей, а ў беднай, знішчанай гітлераўцамі Польшчы, якая налічвала ў 1950 годзе 25 млн. насельніцтва, на працягу гэтага самага перыяда павялічылася на 4.900 тыс. людзей.

Далей тав. Гамулка спыніўся яшчэ на пэўных характэрных даных.

На працягу гэтых 10 год лік дзяцей ва ўзросце да 14 год павялічыўся ў Польшчы на 2.820 тыс. У гэты час у Вялікабрытаніі прыбыло толькі 410 тыс. дзяцей у гэтым ўзросце. У 15-ці дзяржавах Заходняй Еўропы, ўзятых разам, лік дзяцей гэтага ўзросту і за гэты ж перыяд павялічыўся толькі на 2.280 тыс. У некаторых з гэтых дзяржаў лік дзяцей да 14 год нават паменшыўся, як напрыклад у ГФР на звыш 1 млн., у Аўстрыі на 140 тыс., у Швейцарыі на 30 тыс.

Наша будучыня аптымістычная, — сказаў тав. Гамулка. — Мы з'яўляемся маладым народам, які мае найбольшы лік дзяцей. Але сёння, і на недалёкае заўтра, гэтая вялікая колькасць нашых дзяцей накладае на нас не малыя цяжкасці і абавязкі. Не гледзячы на тое, што трэба пракарміць гэтых дзяцей, неабходна безупынна павялічваць вытворчасць прадуктаў харчавання і прамысловых вырабаў, трэба адначасова забяспечыць ім магчымасці навучання, будаваць новыя школы, павялічваць колькасць настаўнікаў, пабудаваць новыя памяшканні, забяспечыць новыя месцы працы, што патрабуе безупыннай разбудовы нашай народнай гаспадаркі.

На ўсё гэта патрэбны значныя сродкі.

Трэцяя прычына, якая стымуліруе павялічэнне спажыцця мяса, а менавіта цэны мяса ў параўнанні з іншымі прадуктамі харчавання, не патрэбуе нават абгрунтавання, — сказаў тав. Гамулка. — Усім вядома, што мяса і мясныя вырабы з'яўляюцца ў нас самымі таннымі прадуктамі харчавання. Цэны мяса з'яўляюцца ў нас сёння нерэнтоўнымі. Гэта аказала значны ўплыў на змену структуры спажыцця ў 1955 — 1958 гадах, у перыядзе высокага ўзросту зарплаты. Спажыццё збожжа на аднаго чалавека, у пералічэнні на вырабы, паменшылася на 17 прац. У гэты ж самы перыяд спажыццё мяса і мясных вырабаў, павялічылася на 22,6 прац.

— Зразумела, хто-небудзь можа сказаць: усё гэта праўда. Чаму ж тады раней было дастаткова мяса, а цяпер колькасць яго раптоўна паменшылася — сказаў тав. Гамулка. З гэтай прычыны, між іншым, памяншыліся пакупкі жывёлы дзяржавай. Ужо ў II квартале гг. у сялян куплена менш на 2,2 прац. мяса, у параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года. Прадажа мяса ў гэты ж самы час узрасла на 9,9 прац. Калі параўнаем прадажу мяса ў 1 паўгоддзі гг. з адпаведным перыядам мінулага года, то ўбачым, што прадажа яго ўзрасла на 12,3 прац. гз. на 39,5 тыс. тон. Павялічэнне прадажы мяса адбывалася коштам дзяржаўных рэзерваў, якія значна паменшыліся. Паменшылася таксама прадажа мяса за граніцу. З гэтага відаць, што павялічэнне попыту на мяса і заспакаенне ўзрослых патрэб на мяса ў 1 паўгоддзі адбывалася штучна.

Ужо з гэтага — сказаў тав. Гамулка — вынікаюць два вывады: Па-першае, прызнакі мяснога крызісу выступілі ўжо ў першым паўгоддзі гг., па-другое, прычынай крызісу не быў факт памяншэння пакупкі мяса дзяржавай у параўнанні да 1 паўгоддзя мінулага года.

(Працяг на стар. 2)

III ПЛЕНУМ ЦК ПАРП

(Працяг са стар. 1)

Тав. Гамулка паказвае на прыкладах, што адной з важных прычын мяснога крызісу ў нашай краіне, гэта павялічэнне пакупной здольнасці насельніцтва. Ітак: у прамысловасці зарплата рабочых ўзрасла на 7,8 прац. у параўнанні да мінулага года, у будаўніцтве і сельскай гаспадарцы на звыш 14 прац. Калі дадаць да гэтага факт, што ў гэты жа час насельніцтва нашай краіны павялічылася на 500 тыс. чалавек, будзе зразумелым, чаму запатрабаванне на мяса павялічылася.

Далей тав. Гамулка прааналізаваў прычыны памяншэння пакупкі мяса.

Адной з такіх прычын — гаварыў тав. Гамулка — гэта вялікае памяншэнне жывёлагадоўлі, а асабліва свіней. Другой не менш важнай прычынай было тое, што значна павялічылася спажыццё мяса сялянамі і павялічылася адначасова прадажа свіней на вольным рынку.

Як вынікае з праведзенага ў гэтым годзе перапісу жывёлагадоўлі, найбольш паменшылася жывёлагадоўля ў аднаасобніцкіх гаспадарках, на 417 тыс. штук. З гэтага насоўваецца вывад, што неабходна як найхутчэй павялічыць жывёлагадоўлю ва ўсіх сектарах сельскай гаспадаркі.

Дзяржава, з свайго боку, робіць усе намаганні каб вытворчасць мяса была рэнтоўнай. Доказам гэтага з'яўляецца ўзрост цэн, якія плаціць дзяржава сялянам. У параўнанні з 1955 годам цэны на жывёлагадоўлю ўзраслі на 73,5 прац. Увядзенне фонда развіцця сельскай гаспадаркі ліквідавала нераўнамернасць цэн паміж вольнарынкавымі цэнамі на пакупку жывёлы, і цэнамі абавязковых паставак мяса дзяржаве. Зразумела, што гэта дапаможа нашаму сялянству ў далейшым развіцці сельскагаспадарчай вытворчасці.

Мясная гаспадарка і таргоўля мясам былі да гэтага часу нерэнтоўнымі. Ліквідацыя падвойных цэн умацуе мясную гаспадарку і зробіць яе даходнай.

Усе гэтыя факты, як павялічэнне пакупной здольнасці насельніцтва, памяншэнне жывёлагадоўлі ў сельскагаспадарцы і страты ў мясной гаспадарцы, — сказаў Уладзіслаў Гамулка, — прымусілі нас да павышэння цэн на мяса, тлушч і іншыя мясныя прадукты ў сярэднім на 25 прац.

Аб'ектыўныя ўмовы прымусілі нас увесці гэтую звышку. Цэны на мяса ўсіх сартоў ўзрастуць у сярэднім на 22,4 прац., свінога тлушчу на 20,5 прац, а іншых мясных прадуктаў на 28,7 прац. Свініна, між іншым, падаражала на 28,1 прац., гавядзіна (валавіна) на 13, 7 прац., цяляціна на 9,4 прац. Сланіна падаражала на 22,2 прац., гэта значыць з 27 да 33 зл. за кг.

Смалец з 32 да 38 зл. (18,7 прац.), кансервы падаражалі ў сярэднім на 40,7 прац.

Абеды ў растаранах узрастуць адпаведна да ўзросту цэн на мясныя прадукты.

У сувязі з павышэннем цэн на мяса не прадугледжваецца ніякіх грашовых дадаткаў да зарплаты. Справу ставім ясна і адкрыта, — адзначыў тав. Гамулка, — мы вымушаны, хоць і ў невялікіх размерах, паменшыць пакупную здольнасць насельніцтва. Зразумела, што справа не ў тым, быццам бы нашыя людзі ўвогуле за многа зарабляюць. Гэта не так. Нельга больш есці чым выпрацуеш. Кожны ўзрост зарплаты, калі ён перавысіць вытворчасць тавараў, памяншае зартасць грошай і выклікае звышку цэн на тавары.

У далейшым тав. Гамулка затрымаўся на характарыстыцы нашага замежнага гандлю. Задачай нашай гаспадаркі з'яўляецца ўтрыманне станоўчага баланса ў замежным гандлю ў галінах экспарта і імпарта сельскагаспадарчых прадуктаў. Гэтае патрабаванне было ўпершыню парушана ў 1956 — 1957 гадах, калі баланс гэтых абаротаў быў для нас адмоўным і склаў звыш 103 млн. доляраў перавагі імпарта над экспартам. Аднак мы вывелі нашую гаспадарку з гэтага небяспечнага становішча, і за 1958 г. гэты баланс быў ізноў для нас станоўчым з перавагай экспарта над імпартам на суму 44 млн. доляраў. У бягучым годзе ізноў атрымаўся дэфіцыт, які ў таргоўлі сельскагаспадарчымі прадуктамі і прадуктамі харчавання прадугледжваецца на суму 4 млн. доляраў перавагі імпарта над экспартам.

Выключыўшы з агульнага абарота замежнай таргоўлі імпарт і экспарт мяса, мясных прадуктаў і кармоў, 1959 год прынясе нам значны дэфіцыт. Экспарт мяса і мясных прадуктаў складзе суму 83,3 млн. доляраў, а за імпарт збожжа, кармоў, мяса, мясных прадуктаў і свінога тлушчу дзяржава вымушана заплаціць 139,6 млн. доляраў. Нецяжка вылічыць, што недахоп складзе 53,3 доляраў. Некаторыя мудрацы, каб забяспечыць унутраны рынак мясам, прапануюць услед за палітычнымі шулерамі з т. з. «Вольнай Еўропы», паменшыць быццам бы ўзросшы экспарт мяса і мясных вырабаў. Гэта прывяло б да катастрофы ў нашай жывёлагадоўлі. За экспарт мяса мы атрымоўваем кармы. Ці нельга было б заплаціць за ўвезены корм другімі прадуктамі. Безумоўна можна, але за выключэннем сацыялістычных краін, усе капіталістычныя дзяржавы, з якіх мы пераважна імпартуем кармы, патрабуюць ад нас аплаты ў міжнароднай валюце, а машын і другіх вырабаў не згаджаюцца ад нас купляць. Якраз і на гэты рынак ідзе ўвесь экспарт нашага мяса. Такім чынам, мы атрымоўваем сродкі на пакупку кармоў. Замежная таргоўля, гэта адна з галін, якая вырашае нашае развіццё. Без павялічэння экспарта нельга павялічваць імпарт, а без гэтага нашая гаспадарка не мае магчымасці развіцця.

Мы вывозім у асноўным вугаль. У 1955 годзе мы вывезлі на капіталістычны рынак вугалю на суму 137 млн. 724 тыс. доляраў. У бягучым годзе за вываз вугалю на гэтыя рынкі мы атрымалі толькі 83.657 тыс. доляраў, г. зн. на 39 прац. менш, нягледзячы на тое, што колькасць вывезенага вугалю склала 101 прац. у параўнанні з 1955 годам. У выніку зніжэння цэн вугалю на міжнародных рынках, мы мелі страты на суму звыш 55 млн. доляраў, толькі на вывазе вугалю да капіталістычных краін.

Мы вымушаны былі ўлічыць усё гэта пры звышцы цэн на мяса.

Забеспячэнне рынку другімі таварамі наогул добрае. На адзін зл. грошай у абароце маем на 2 зл. і 12 гр. рыначных тавараў. Пужае толькі крыху суша, якая прынесла значныя цяжкасці для сельскай гаспадаркі.

Звышка цэн мяса, пры паменшаным ліку яго прадажы, паменшыць бюджэт пакупнікоў на 5 млрд. 294 млн. зл.

Адаб'ецца гэта ў асноўным на бюджэце гарадскога насельніцтва і толькі часткова паменшыць даходы сялян. А пакупная здольнасць сялян узрасла падобна як і гарадскога насельніцтва. Сялянскае насельніцтва аказалася б пагэтаму ў лепшых умовах, калі б не паменшылі яго пакупной здольнасці.

Гэтая справа патрабуе дадатковых апрацовак, каб да кожнай часткі сялянскага насельніцтва аднесціся справядліва — сказаў тав. Гамулка. — Перш за ўсё трэба энергічна сцягваць ад сялян заразычанні (залегласці) ў падатках. Даходы сялян за апошнія гады значна ўзраслі. Апрача звышкі страхавых ўносаў, побач з якой ішла і звышка выплаты з боку ПЗУ на выпадак страты ў гаспадарках, другія фінансавыя аплаты не ўзраслі. Зямельныя налогі былі для некаторых груп гаспадарак нават паменшаныя. Пагэтаму сяляне маюць магчымасць выконваць усе свае абавязацельствы перад дзяржавай. Яны ў асноўным разлічыліся з ёй. Аднак ёсць яшчэ частка сялян, якія зацягваюць з аплатай перад дзяржавай. Ад гэтай часткі сялянства патрэбна энергічна сцягваць неаплачаныя зямельныя налогі, як бягучыя, так і неаплачаныя раней. Тыя, хто неаплачвае налогаў або зацягвае з імі, павялічваюць сваю пакупную здольнасць за кошт дзяржавы. Гэтага нельга дазволіць. Параўнанне аплат налогаў асобных грамад, паветаў і ваяводств даказвае, што не недахоп сродкаў, але эпорнасць паасобных сялян з'яўляецца прычынай неаплачаных налогаў.

За выключэннем належнасці з Дзяржаўнага фонда зямлі ўсе іншыя сплаты неабходна сцягваць у больш хуткіх тэмпах. Частка з іх можа быць унесена ўжо ў 1959 — 1960 гаспадарчым годзе. Патрэбныя на гэта сродкі сяляне могуць атрымаць, паменшыўшы ў пэўнай меры ўласнае спажыццё. Было б несправядлівым, калі б узровень жыцця сялянскага насельніцтва не быў бы таксама паменшаны, у той час, як паменшыўся узровень жыцця гарадскога насельніцтва.

Павышэнне цэн мяса не вырашыць усіх праблем. Неабходна павялічваць яго вытворчасць, утрымаць колькасць жывёлы ў будучым годзе на ўзроўні не меншым, чым цяпер.

Неабходна таксама ўсімі сродкамі павялічыць колькасць кармоў, рацыянальна іх выкарыстоўваць і разгарнуць заатэхнічнае абслугоўванне жывёлагадоўлі.

Паша — гэта аснова для выканання нашых мерапрыемств.

Для павышэння пагалоўя жывёлы, адначасова з павышэннем цэн мяса, павышаюцца цэны пакупкі і кантрактацыі свіней, што падыме рэнтоўнасць жывёлагадоўлі. Цана пакупкі свіней павышаецца ў асення-зімовы перыяд на 1,20 зл. за кілаграм жывой вагі. Гэтая цана будзе ўтрымана таксама і ў вясенні перыяд. Такім чынам, цэны пакупкі жывёлы незалежна ад перыяда падымаюцца да ўзроўня, які выплачваўся дагэтуль толькі ў летні перыяд. Агульная вартасць гэтых павышэнняў складзе каля 415 млн. зл. Апрача гэтага, у жнівені гэтага года ўвядзена пэўныя змены ў цэны пакупкі, што таксама павялічыла рэнтоўнасць жывёлагадоўлі.

Прадугледжваюцца таксама пастаўкі вугалю для гаспадарак, якія будуць падпісваць кантракты на пастаўкі свіней. Гэта павінна павялічыць колькасць падпісаных кантрактаў. ПГР-ы атрымалі загад павялічыць гадоўлю свіней не менш чым на 100 тыс. штук у 1959 — 1960 гадах. Пашыраецца таксама адкорм свіней у дзяржаўных адкормачных пунктах.

Важная задача, гэта барацьба са спекуляцыяй мясам. Апрача ўжо ісуючых устаноў, стварающца спецыяльныя інспектараты ў рамах міліцыі, для барацьбы з парушэннямі ў мясной гаспадарцы.

Неабходна палепшыць кіраванне дзяржаўнай гаспадаркай, кантроль, аператыўнасць і павялічыць адказнасць за гаспадараванне фінансамі. Раней існаваў у нашай гаспадарцы празмерны цэнтралізм, які выклікаў рад адмоўных з'яў. Ён справядліва крытыкаваўся.

Курс на развіццё ініцыятывы на месцах быў справядлівым, аднак не абыйшлося тут без пэўных хібаў. Празмерна зніжылася цэнтральнае кіраванне, без якога не можа абыйсціся планавая гаспадарка. Побач з дэцэнтралізацыяй павінен ісці ўзмоцнены кантроль, а асабліва кантроль выдаткавання фінансаў.

На заканчэнне тав. Гамулка сказаў:

Сёння мы прадставілі рабочаму класу шчыра і адкрыта тыя прычыны, якія прымусілі нас прыняць меру ў галіне павышэння цэн мяса, а таксама нашыя меркаванні на будучыню. Неспрыяльныя ўмовы знізілі тэмпы развіцця сельскай гаспадаркі. Вытворчасць прамысловасці за гэты перыяд значна ўзрасла. Нягледзячы на высокі ўзрост пакупной здольнасці насельніцтва, раўнавага рынка ў цэлым не была парушана. Гэта гаворыць аб здаровых асновах развіцця нашай краіны.

Мы ліквідавалі і будзем ліквідаваць усе перашкоды ў нашым развіцці ў цеснай сувязі з рабочым класам, з працоўнымі горада і вёскі. На іх абапіраецца партыя ў сваёй дзейнасці, таму што гэта партыя рабочага класа, партыя працоўнага народа.

Вестkі з БССР

САЦЫЯЛІСТЫЧНЫЯ АБАВЯЗАЦЕЛЬСТВЫ КУКУРУЗАВОДАЎ МАСТОЎСКАГА РАЁНА.

У газеце «Калгасная праўда» апублікаваны сацыялістычныя абавязацельствы кукурузаводаў Мастоўскага раёна на 1960 год з заклікам да ўсіх кукурузаводаў рэспублікі дастойна сустрэць маючы адбыцца Пленум ЦК КПСС.

Працаўнікі сельскай гаспадаркі Мастоўскага раёна былі ініцыятарамі сацыялістычнага спаборніцтва за высокія ўраджаі кукурузы ў 1959 годзе. Цэнтральны Камітэт КПБ з задавальненнем адзначыў, што іх абавязацельства — атрымаць па 500 цэнтнераў зялёнай масы кукурузы з пачаткамі — не толькі выканана, але і перавыканана: атрымана з кожнага гектара па 729 цэнтнераў зялёнай масы кукурузы з пачаткамі. Гэта дазволіла ў шырокіх размерах выкарыстаць кукурузу на зялёны корм і закласці па 18 тон кукурузнага сіласу на кожную фуражную карову.

Новыя высокія абавязацельствы кукурузаводы Мастоўскага раёна ўзялі на 1960 год. Яны рашуча расшыраюць плошчы пад кукурузай, намецілі пасеяць у будучым годзе 1.700 гектараў, што складзе амаль 10 працэнтаў усёй ворнай зямлі, і вырасціць у сярэднім на кожным гектары не менш чым 750 цэнтнераў зялёнай масы з пачаткамі. Гэта дазволіць закласці на кожную фуражную карову больш чым па 20 тон сіласу, забяспечыць высокакаштоўным кормам іншую жывёлу. Працаўнікі Мастоўскага раёна вырашылі поўнасцю механізаваць усе работы па сяўбе, вырошчванню і ўборцы кукурузы з такім разлікам, каб давесці сабекошт цэнтнера кукурузнага сіласу да аднаго рубля.

Цэнтральны Камітэт КП Беларусі адобрыў ініцыятыву работнікаў сельскай гаспадаркі Мастоўскага раёна і абавязаў партыйныя органы арганізаваць абмеркаванне сацыялістычных абавязацельстваў мастоўскіх кукурузазодаў ва ўсіх калгасах, саўгасах і РТС.

УКЛАД БЕЛАРУСІ Ў ФОНД ДАПАМОГІ СЛАБАРАЗВІТЫМ КРАІНАМ.

НЬЮ-ЙОРК. 8 кастрычніка г. г. адбылася канферэнцыя ААН па абвяшчэнню ўзносаў у расшыраную праграму тэхнічнай дапамогі і спецыяльны фонд.

На канферэнцыі выступіў міністр замежных спраў Беларускай ССР К. В. Кісялёў. У сваёй заяве ён паведаміў, што ўрад БССР уносіць у фонд расшыранай праграмы тэхнічнай дапамогі на 1960 год 200 тысяч рублёў. Акрамя таго, у спецыяльны фонд, задачай якога з'яўляецца правядзенне вышукальных і праектных работ, а таксама падрыхтоўка кадраў для слабаразвітых краін, уносіцца 200 тысяч рублёў.

Канферэнцыя завяршыла сваю работу падпісаннем заключнага акта. Ад імя Беларускай ССР акт падпісаў міністр замежных спраў БССР К. В. Кісялёў.

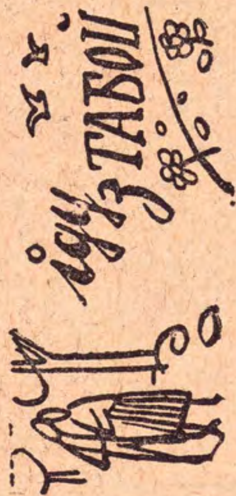
А. ІЛЬЮШЭНКА
Карэспандэнт «Звязды»

Літаратурная старонка

Трыбуна Беларускага літаратурнага аб'яднання ў Беластоку № 17

Іду з табой сярод жыта зялёнага,
Па палявой, заросшай, вузкай сцежцы.
Сто тысяч каласоў пакорна б'е паклоны
Тваім рукам, грудзям, усмешцы.

Неба ў васільках да ног тваіх схіляецца,
Росы дыяментамі стопы твае мочаць.
І аднаго у жыцці мне так жадаецца —
Бясконца цалаваць твае вусны і вочы

Эх, дарагія вочы васільковыя
Сыпнулі ў сэрца радасці прыгоршні.
З-за вас заўсёды быў гатовы я
Быць самым добрым, або стаць найгоршым.

Пылаюць твае вусны яркім полымем
У пацалунку і ў песні гучнай.
Мы пойдзем над раку лугамі, доламі,
Там абнімаць і цалаваць больш зручна.

МАЯ ПЕСНЯ

На гармоні галасістай,
На цымбалах тонкаструнных
На жалейцы серабрыстай
Заіграю песню - думу.

Над лясным сівым масівам
І над кветкай адзінокай,
Над травой зялёнагрывай
І над нізаю шырокай.

Над курганам пастарэлым
І над рэчкаю — істужкай,
Над асінай акалелай,
Над дзяўчынай - беларускай

Над прыгорбленаю хатай,
І над ластаўкай - стралою,
І над змучаным аратым
Сваю песню заспяваю.

Аб жаданні, аб каханні,
Аб змаганні пакаленняў,
Аб змярканні і світанні,
Аб падзеях і імкненнях.

Гэтай добрай песні словы
Адшліфую у верша рыфме,
Усё жыццё аддаць гатовы
Песні - радасці
і песні - бітве.

Па сталёвых і звінячых жылах
У сялянскі цёмны дом сплыло.
Узняла страха высока крылы,
Анямела гарадскім святлом.

Вышаў змрок з кутоў, з пад лавы,
Збітым ворагам у лес папоўз.
Свяціць грушкі неугаснай славай
Ды паверыць цяжка ці ў сур'ёз.

Шчэ нядаўна пралі
У агні лучын,
Корч кідалі смольны
На камін.

Бабка усё злуецца і шапоча,
Хоць з пад столі палілося малако.
Разам з ёю злосна жмурыць вочы
Дальнявідны у змрку кот.

З за вакна глядзяць бярозы, вязы,
Кляшчуць у далоні, цешацца святлом.
Дзеці цягнуць рукі раз за разам:
Дай пагрэцца лампачак святлом.

Хіляць нізка голавы стагоддзі,
Вёска у рытміцы святлістых дзён.
Новае жыццё у дратах прыходзіць
Без сахі, цапоў і верацён.

А святло плыве, плыве патокам
Па сталёвых жылах у лісці бяроз.
Пасвятлеў усмешкай у куце высокім
Цемрай чалавечай змучаны Хрыстос.

Ноч прышла, дыхнула зорным роем,
Сціхаміраліся вербы над ракой.
Толькі неспакойны мы з табою двое,
Ды ў небе мітусня вякоў.

Мы сядзім — маленькія крышынкі
У параўнанні з ночы грамадой.
Гойдаюцца зоры, як бы вышлі з шынку,
Дзе прапіць хацелі маладосць.

Не прапіць, ім хопіць грошай-бляску,
Каб яшчэ мільёны год пражыць
І з сяўні паднебнай сыпаць ласкай
У чорныя зямныя рубяжы.

Вы не думайце, што я бездапаможны —
Рукі палажу дзяўчыне на плячах.
Добра на зямлі губамі лавіць можна
Зоркі ў дзявочых у вачах.

РАЗВІТАННЕ

Мой добры дружа, мой шчыры дружа,
Падай, мне руку, заўтра растанне.
Вазмі з сабою юнацтва ружу
І песню бурных, летніх світанняў.

Мой верны дружа, стары мой дружа,
Заўтра пакоцяцца з рыпам калёсы.
Вецер над Нарвай вербы закружыць,
Ссыпле на плечы зялёную россып.

Мой родны дружа, ласкавы дружа,
Калі ўжо мяняеш жыцця каляіны,
Вазмі з сабою вясковую дужасць
І вобраз дзяцінства — узор павуціны.

Узмахнула крылом восень-шэрасць,
Жураўлі колюць неба стралой.
Пад нагамі рассыпаўся верас,
Акунуў мяне сумны настрой.

Не смяюцца ўжо больш мне даліны.
Вятры вербам сукенкі парвуць
І бясстыдна лісты-шматы кінуць
У азёрную, чорную муць.

Рассмяецца парывісты вецер
Над вярбовай тугой галізной.
Панясе ён свой рогат па свеце
І мой сумны, асенні настрой.

Лапамі махнатымі ёлкі ноч трывожаць
Сосны уцякаюць каронамі ў неба.
Ночка сыпле сажу, думае, варожыць,
Служыць урачыста жудасны малебен.

Паляглі ў лагчынах валацугі ветры,
Чорныя паляны дыхаюць спакоем.
У далёкіх, дзікіх, недаступных недрах
Выюць ваўчаняты ненаедным роем.

Не шукай спакою у белавежскай ночы,
Зараз ажывіцца пушчаная цемень,
Заіскрацца прагай звярыныя вочы,
Зубы заглыбяцца у хрыбты і ў цемя.

Барацьба, змаганне, дзікая расправа,
Уміраюць сэрцы, падаюць галовы.
Хто тут вінаваты, дзе тут знайсці правых? —
Хачу запытацца я у суддзяў соваў.

КРЫЛЛІ

У верш апусціць мёд пчала,
Або слязою капне смутак.
Вясёласць з сумам папалам,
Каб толькі не было атруты.

Жыццё без смутку гэта мара,
Ён неадлучны ад вяселля.
Юнацтва выклікае старасць,
Субота зменіцца нядзеляй.

Не думай вечна аб магіле,
Чарпай з юнацтва пазалоты.
Туга і радасць гэта крыллі,
Без іх не распачнеш узлёту.

МОЖА ПЕСНЮ

Можа звонкую песню
У лугах ты расыплеш,
Успамін уваскрэсне
У бярозавым скрыпе.

Як мы цёплай вясною,
З галавамі у зорках,
Вялі спрэчкі з сабою
На расістым узгорку.

Можа песню расыплеш
І мяне зноў успомніш,
Ды з бярозавым скрыпам
Прыплывеш пад мой
домік.

У БУДУЧЫХ МЕХАНІЗАТАРАЎ

Будынак Міхалоўскай школы механізацыі сельскай гаспадаркі зусім не адрозніваецца ад іншых аднапавярховых, старога тыпу драўляных домікаў мястэчка. І хоць Міхалова невялікае мястэчка, але калі б не шыльда над вузкімі дзвярыма, адшукаць яе тут было б нялёгка.

Школа існус ўжо трэці год. Яна ператворана з металаапрацоўчай школы, якая дагэтуль была ў Міхалове.

Асноўная задача школы гэта падрыхтоўка кваліфікаваных механізатараў, якія будуць абслугоўваць паасобныя вёскі, а ў асаблівасці сельскагаспадарчыя гурткі.

На працягу трох гадоў навукі, вучні апрача агульнай адукацыі засвойваюць тут веды з такіх прадметаў як тэхналогія металаў, матэрыялазнаўства, электратэхніка, канструкцыя сельскагаспадарчых машын, трактараў і рухавікоў. Атрымоўваюць таксама веды з галіны сельскай гаспадаркі.

— Мы намагаемся, — сказаў нам дырэктар школы грам. Браніслаў Высоцкі, каб нашыя выпускнікі не толькі выдатна патрапілі абслугоўваць і рамантаваць рознага тыпу сельгасмашыны, але каб маглі таксама параіць селяніну дзе і што лепш пасеяць, калі і якія прымяніць угнаенні. Карацей кажучы, каб маглі параіць, што трэба рабіць дзеля безупыннага росту сельгасвытворчасці кожнай гаспадаркі.

Карыстаючыся ветлівасцю дырэктара, мы наведалі школьныя майстэрні. Яны забеспечаны добрым тэхнічным абсталяваннем, неабходным для практычных заняткаў вучняў.

Ёсць тут механічная кузня, слесарны і рамонтныя цэхі, цэх металарэжучых станкоў. Кожны цэх пасторны. Грамадныя вокны даюць шмат свету. У вочы кідаецца прыкладны парадак і чысціня.

— На чысціню і парадак у месцы працы, — гаворыць кіраўнік майстэрняў мгр. Яўгень Боўтрык, — мы звяртаем вялікую ўвагу. Калі вучань прызвычаіцца да парадку ў школе, тады і на будучым месцы працы будзе яго ўтрымоўваць.

Мгр. Яўген Боўтрык закончыў вышэйшую тэхнічную адукацыю ў Маскве. І вось ён, як высока кваліфікаваны спецыяліст, вярнуўся ў сваю аколіцу, каб рыхтаваць кадры механізатараў сельскай гаспадаркі. Ды і наогул усе настаўнікі школы, гэта высокакваліфікаваныя спецыялісты. Большасць з іх мае шмат гадоў практыкі. Вось, напрыклад, настаўнік па канструкцыі і рамонце сельгасмашын, грам. Міхась Цыдзік. Ён ужо 25 год працуе ў гэтай прафесіі.

Дзякуючы добрым спецыялістам, Міхалоўская школа механізатараў сельскай гаспадаркі патрапіла здабыць аўтарытэт сярод земляробаў усёй аколіцы. Сюды сяляне ўвесь час прывозяць рамантаваць розныя сельгасмашыны. І верацъ, што так салідна як школа, ім больш ніхто не адрамантуе. Сюды нават ПОМ прысылае рамантаваць некаторыя машыны.

Пасля мы наведалі інтэрнат. Хоць і змяшчаецца ён у такім жа, як і школа старым будынку, але ў ім чысціня і парадак. Маляваныя падлогі. У кожным пакоі радыёкропка, кветкі. Чыстая пасцель і мяккія матрацы.

— Цесныя ў нас памяшканні і ў школе і ў інтарнаце, — сказаў у заключэнні нашай размовы дырэктар. — Але гэта часова. Ужо ў будучым годзе пачнецца будова новай, прасторнай школы. А ў 1962 годзе пабудуем новы інтарнат.

Дзяржава праяўляе шмат клопатаў дзеля стварэння адпаведных умоў школам, менавіта такога тыпа. Ад механізатараў і механізацыі сельскай гаспадаркі залежыць далейшы рост сельскагаспадарчай вытворчасці.

Вучні Міхалоўскай школы механізацыі сельскай гаспадаркі гэта дзеці сялян з Беластоцкага, Сакольскага, Гайнаўскага, Бельскага і Сямяціцкага паветаў. Думаю не трэба прыпамінаць, што менавіта гэтыя паветы найбольш гаспадарча адсталыя на Беласточчыне. Таму мясцовыя ўлады пакладаюць вялікія надзеі на будучых выпускнікоў гэтай школы.

У гэтым навучальным годзе, першых 45 вучняў закончыць школу. Яны пойдуць працаваць на нашыя вёскі.

В. БАРШЧЭЎСКІ

На здымку: настаўнік па канструкцыі і рамонце трактараў Мікола Сяржан на занятках з вучнямі другога класа.
Фота — В. Баршчэўскі

ХАРАШЧЭЎСКІ СЕЛЬГУРТОК

Сельскагаспадарчы гуртох у Харашчэве, Сямяціцкага павета, арганізаваўся ў мінулым годзе. У гурток уступіла 20 гаспадароў. З самага пачатку, яны актыўна ўключыліся ў працу гуртка. Ніхто не ацягваўся з грашавымі ўзносамі. Кожны стараўся, каб як найхутчэй павысіць агульны капітал гуртка.

У выніку гэтага члены гуртка купілі ўжо жняярку, касілку і 2 сеялкі. Сёлета, усе гэтыя машыны працавалі на палях гурткоўцаў, палягчаючы нялёгкую працу земляроба. У Харашчэве было 1,5 гектара аблогаў, якія належылі да Дзяржаўнага фонда зямлі. Гурткоўцы вырашылі загаспадараваць іх. На невыкарыстаным раней аблагу вырас нядрэнны лубін. А гурткоўцы павялічылі колькасць пашы і ўгнаенняў.

Сельгасгурток у Харашчэве лічыцца адным з лепшых у аколіцы.

(вб)

Бібліятэкары сустрэліся ў Белавежы

Ад 12—14 кастрычніка ў Белавежы адбылася канферэнцыя — семінар бібліятэкараў, якія працуюць у беларускіх асяроддзях.

Семінар арганізавала Ваяводская бібліятэка ў Беластоку.

Якую ж ацэнку можна даць семінару? Высокую. Семінар быў дзелавы. Гаварылася аб канкрэтных справах. Моцна адчуваўся сур'ёзны падыход удзельнікаў семінара да справы распаўсюджвання беларускай кніжкі. Я не чула голасу, які б раскладаючы бэзрадна рукі гаварыў: не чытаюць беларускіх кніжак, што ж я на гэта параджу. Наадварот, бібліятэкары мелі чым пахваліцца. Нават больш, сцвярджалі, што замала маюць добрых, цікавых беларускіх кніжак, і што гэты недахоп у выбары часта з'яўляецца прычынай яшчэ недастатковай папулярнасці беларускай кніжкі.

Вялікае значэнне ў папулярнасці беларускай кніжкі, — як сказала інструктар Ваяводскай бібліятэкі гр. Штукоўская, — мае веданне беларускай мовы самым бібліятэкарам. І тут у след за гр. Штукоўскай трэба сказаць, што і ў гэтым заўважаецца крок наперад.

Прысутнічаўшы на семінары дырэктар Ваяводскай бібліятэкі Малеўскі праявіў клопат і ініцыятыву, каб удзельнікі семінара мелі ясны і поўны вобраз як павінны і ў якім кірунку працаваць.

Ён, між іншым, звярнуў увагу бібліятэкараў на патрэбу супрацоўніцтва з гурткамі БГКТ у вёсках і з другімі арганізацыямі ў вёсцы, асабліва маладзёжнымі.

В. Л.

Аляксей Карпюк

У МАЛАДЫЯ ГАДЫ

Пасля апошніх слоў Крысі ў мяне нібы адняло мову. Ды і аб чым было гаварыць? Прызнацца, што кахаю? А што далей? Жаніцца? Я ніколі пра гэта не думаў. Я нават не мог паказацца з ёю сярод людзей. І калі нічога не зменіцца, я гэтаксама буду кожны дзень патайна прабірацца на гару для спаткання. От табе і рэвалюцыянерка, цьфу — мне раптам адкрылася ўся наіўнасць майго намеру.

Прайшло некалькі дзён. І на дзіва, хоць Крыся зрабіла мне такое прызнанне, яна стала яшчэ даражэйшай. Кажуць, мы яшчэ больш любім, калі ведаем, што чалавек не для нас. Я ў гэтым пераканаўся на ўласным вопыце. Яшчэ кажуць, каб мацней паверыць, трэба пачынаць з сумнення, каб мацней палюбіць — з нянавісці. Я сваімі пачуццямі не раскідваўся, а збіраў іх, запасіў столькі, колькі магла ўвабраць мая юнацкая душа. І гэтая атамная бомба цяпер разарвалася!

Відаць, каб пакахаць чалавека, адных позіркаў мала. Трэба як кажуць, шчапіцца характарамі. Крыся мяне прывабіла не толькі абаяльнасцю крамлівага дзявочага цела пісанай прыгажуні ды арэолам таямнічасці яе сям'і. А чым жа яшчэ? Пастараюся вытлумачыць.

Мая маці зайздросціла памешчыцы Шастакові-

чысі з суседняй вёскі, што тая можа есці цукар колькі хоча.

— От, каб хоць, здаецца, раз у жыцці яго ўдосталь пад'есці! — вырвалася аднойчы ў маёй маці.

Учынкамі людзей таго свету, з якога я паходзіў, кіравалі толькі штодзённыя клопаты пра кавалак хлеба. Ім была вядома адна работа: мускульная, і то вельмі цяжкая. Казкі ў нас апавядалі дзецям для таго, каб яны засыналі. На кветкі звярталася ўвага паміж работай ды і тады, калі не бачылі старэйшыя. А вырастала ля хаты дрэва, яго маглі ссекчы, бо быццам цень летам прыносіў сырасць у хату. Цётка магла пражыць свой век і не быць у суседняй вёсцы. А жаніліся ў нас пераважна так. Хлопцу падбіралі нявесту залежна ад колькасці кароў, якасці воза — прыданага маладой. Недзе было і каханне, а як жа! На полі маёй вёскі, пад лесам ля дарогі, ляжыць і да сённяшняга дня кругішня каменняў. Яшчэ нядаўна, бывала, калі ідуць жанчыны ў лес па ягады, старыя з прыполу вымаюць каменні і шпурляюць імі ў горбу. Навошта яны рабілі, спытаецеся? Некалі адна дзяўчына не вытрымала, што яе каханага ажанілі на другой і ўтапілася. Яе ніхто не зразумеў. Нават поп не дазволіў пахаваць на могілках. Закапалі ў полі ля дарогі і да 1939 года, новай эры, жанчыны ў яе шпурлялі каменнямі.

Толькі апошні час людзі маёй вёскі, хоць яшчэ і цьмяна, пачалі адчузаць, што недзе на свеце ёсць такія рэчы, як каханне, цікаўнасць, прыгажосць, сяброўства, да чаго яны дагэтуль толькі падсвядома ўздыхалі. Людзі пачыналі разумець, што ёсць цэлы новы свет, імі не прабаваны. Між іншым, вось чаму на нашых вёсках такую падатлівую глебу знайшла падпольная камуністычная

партыя, якая, людзі верылі, у хуткім часе ім увесь гэты заманлівы духоўны свет пакажа.

І вось тады разам са сваім народам і я пачынаў разумець, што адна праца мускулаў толькі адурманьвае чалавека, робіць з яго ўючную жывёліну, што ёсць яшчэ духоўны свет — стваральнік усяго перадавога, прыгожага, радаснага. Я адчуваў тады што носьбітам гэтага свету і стваральнікам мусіць быць чалавек, вольны ад штодзённых дробных клопатаў, ад няўдзячнай знясільваючай працы, чалавек, для якога праца — прыемнасць, які мае ўсяго ўдосталь, як Крыся. Мне здалося, што Крыся якраз з гэтага свету. І ў яе свет мяне пацягнула, як расліну да сонца!

Мне здаецца, я таксама ведаю, чаму яна зацікавілася і мной. Крыся была адукаванай. Яе напоўнілі ўсю школьнымі ведамі. Яна займалася музыкай. Перачытала шмат кніжак, напісаных мудрацамі ў кабінетнай цішы. Ды яна мела здаровы розум. Ён прымушаў шанаваць ва мне арыгінальнасць і самабытнасць, якой Крыся, мабыць, не спатыкала ў хлопцаў свайго асяроддзя, дзе панаваў вузенькі лозунг «флірт і зубрэнне!» Яшчэ яна ва мне пачула жыццёвую вопытнасць, здабытую цярпеннем і нялёгкай фізічнай працай. А Крыся падсвядома даходзіла да агульнавядомага, што кожная праца, цярпенне і боль прыносяць чалавеку больш пазнання свету, чым усе ціхія роздумы мудрацоў. І хоць яна паходзіла з польскіх каталіцкіх сем'яў, якія з пагардай і са знявагай адносіліся да забітых цёмных беларусаў з вёсак, ды яшчэ праваслаўных, аднак мяне не пасаромелася. Поўнасцю ацаніць гэты ўчынак мог той, хто памятае фанатычных, прасякнутых езуіцтвам, полек тых год.

Час, калі выхоўвалі паненак з вышэйшага ася-

ЛЕНА НЕ БАЧЫЦЬ СОНЦА

Вялікія галубыя вочы ў Лены. І глядзяць яны так проста. Лене зараз 15 год. У Леначкі здаровыя рукі. Толькі вось галубыя Леніны вочы не бачаць сонца, дрэў, кветак, вясны... Лена сляпая.

Як гэта сталася? Паслухайце расказ яе мамы — Насці Ігнацюк з вёскі Ракавічы (Гайнаўскі павет).

Лене было 8 год, як яна першы раз пайшла ў школу да Чыжоў. Вярталіся аднойчы дзеці са школы. Адзін з Чыжоўцаў напужаў іх ваўком. Дзеці злякаліся. Пачалі моцна бегчы. Лена не здужала за ўсімі, засталася ззадзі. Прыбегла дахаты пазней. Разбалелася ёй галава. Прайшло два дні і Лена перастала нармальна бачыць. Да таго пачаў збівацца каўтун на галаве. Я расчэсвала і не давала яму расці. Лене пачалі балець ногі, рукі. Так прайшоў год. Пасля году каўтун усё ж такі збіўся. Я забрала Лену і павязла яе да бабкі ў Орлю. Два гады я лячыла Лену ў той бабкі, але без выніку. Аднойчы я ўжо думала, што Леначка памрэ. Але выжыла. І пасля гэтага параілі мне людзі звярнуцца да другой бабкі — у Моры. Паехала я да другой. Памагла яна Лене, дай ёй Бог здароўе. Прайшло яшчэ тры гады. Я ізноў павязла Лену да маранскай бабкі. Тая зрэзала ёй каўтун. Прайшло паўгода, валасы адраслі і ўжо не збіваліся. Тады я вырашыла завезці Лену да лекара ў Беласток. Яна ж была сляпая.

На гэтым закончу апавяданне Ленінай маці.

Я пайшла да вядомага беластоцкага акулісты — прафесар Марыі Дымітроўскай. Менавіта да яе год таму назад прывезла маці Лену. І што ж думаеце? Праф. Дымітроўская сказала, што Лена страціла зрок зусім не з пералёку, як думае маці, а проста ў выніку нядбайнасці бацькоў. (У Лены заніклі зрокавыя нервы).

Лену трэба было адразу прывезці да лекара. Пакуль зрокавыя нервы не зусім заніклі (а яны занікалі паступова) можна было вылечыць Лену. З вачыма Лены ўжо нічога не зробіш. За позна!

Бабкі нясуць на сваім сумленні яшчэ адну людскую крыўду, яшчэ адну адказнасць за людское няшчасце. Бабкі, загубілі Ленiныя галубыя вочы.

Хочацца крыкнуць на ўвесь голас: людзі, да якой пары будзеце цёмнымі, калі перастанеце верыць дурным бабкам, калі прыдзе час, што выжанеце іх ад сябе прэч! Як доўга будзеце калечыць сваіх дзяцей бабкамі!?

*

Лена не навучылася ні пісаць, ні чытаць. Жыве цяпер разам з бацькамі. А што будзе потым? Што будзе рабіць Лена, калі не стане бацькоў? Маючы гэта на ўвазе, праф. Дымітроўская раіла Лене і яе бацькам, калі тая ляжала ў яе ў шпіталі, каб аддаць Лену ў спецыяльны дом для сляпых. Там Лена навучылася б пісаць і чытаць па спецыяльным алфавіце, здабыла б якую-небудзь прафесію, сталася б карысным чалавекам грамадству, знайшла б сваё згубленае шчасце. Але Лена за малая, каб разумець неабходнасць такога кроку, а бацькі яе не прымушаюць да гэтага. Не хоча яна — тлумачаць.

І тут выходзіць яшчэ адна крыўда, якую Леніны бацькі робяць ёй.

Трэба Лену ўгаварыць, трэба ёй адкрыць дзверы ў жыццё і свет. Вырасце — падзякуе за гэта шчыра.

ВЕРА ЛЕЎЧУК
фота аўтара.

КЛАПОТЫ ЧЫЖОЎЦАЎ

Школа ў Чыжах памяшчаецца ў старым будынку. Мае тры лекцыйныя залы і маленькі пакойчык на канцылярыю. Канцылярыя з'яўляецца адначасова і настаўніцкім пакоем, школьнай бібліятэкай, з фізічным і хімічным кабінетамі.

У Чыжах запланавана пабудова школы тысячагоддзя. Узнік грамадскі камітэт, які сабраў ужо звыш 6000 злотых. Між іншым, пажарная каманда дала са сваіх сродкаў 1000 зл. на пабудову школы, а вясковы мастацкі гурток 500 злотых.

Год 1959 прызначаўся на тое, каб вёска грамадскім чынам падрыхтавала матэрыял — гравій і каменне. У 1960 годзе павінна была распачацца пабудова. Жыхары Чыжоў, як сцвярджае старшыня Грамадскай рады ў Чыжах — Мікалай Крук, звезлі гравій. заваліўшы ім школьны пляц. Вазілі і перасталі, бо так склалася, што цяпер невядома, ці будзе будавацца школа ў Чыжах на працягу 60 года, ці не. Павет адцягвае, не мае свайго канкрэтнага становішча. А калі мае, тады няхай давядзе да ведама людзей.

І яшчэ адна вельмі непрыемная і балючая справа ў Чыжах, на якую людзі моцна наракаюць. Гэта **неўпарадкаваная эвідэнцыя гаспадарак.** У выніку гэтага значная частка гаспадароў плаціць вышэйшы падатак, чымсьці павінна. Зразумела, ёсць у Чыжах і такія, якія маюць больш зямлі, а плацяць менш, толькі гэтыя ўжо не наракаюць.

Справа эвідэнцыі ў Чыжах цягнецца ад 1939 г. і надта людзям надакучыла. Цяпер справа маецца так. Аддзел сельскай гаспадаркі ў Гайнаўцы перамерыў зямлю, але не зрабіў яшчэ новых рэестраў. Значыцца нямнога засталося зрабіць Аддзелу сельскай гаспадаркі ў Гайнаўцы, каб людзі ў Чыжах перасталі наракаць.

(вл)

КАШТОЎНАЯ ІНІЦЫЯТЫВА

Павятовае праўленне гмінных спулдзельняў ПЗГС у Гайнаўцы выйшла з каштоўнай прапановай да ГС-аў, а менавіта: кожны ГС шэфствуе над некалькімі мастацкімі калектывамі, дапамагае ім маральна і матэрыяльна. Гэтая каштоўная ініцыятыва ўжо ажыццяўляецца. ГС у Нарве прыдзяліў мастацкаму калектыву ў Ласінцы 1.500 зл. на пакупку неабходных убораў, а ГС у Кляшчэлях купіў мясцоваму мастацкаму калектыву музычныя інструменты на суму 3.500 зл. Кожны ГС мае пэўны працэнт бюджэту, які можа пераказаць на культурную дзейнасць.

Шмат існуе ў нас гурткоў БГКТ, якія папулярызуюць беларускую культуру. І тыя гурткі, пры якіх існуюць мастацкія калектывы, вельмі часта маюць значныя матэрыяльныя цяжкасці. Яны могуць мець усебаковую падтрымку з боку ГС-аў. Неабходна толькі кіраўнікам гурткоў і аддзелам БГКТ праявіць большую зацікаўленасць гэтымі справамі і нaвязаць супрацоўніцтва з ГС-амі, тым больш, што ў хуткім часе ГС-ы будуць дзяліць на сваіх агульных сходах даходы.

Р. Х.

роддзя ў пакоях палацаў, мінуў. Крыся, як і ўсе, мусіла хадзіць у школу з дзецьмі нязначных людзей. Там настаўнік ёй мог паставіць лепшую адзнаку за адказ толькі таму, што яна дачка генерала. І Крыся мусіла намагацца. Жыла яна без «кітайскай сцяны», якая б яе агароджвала ад навакольнага свету. Чула крык жанчыны — суседкі, якую п'яны муж цягаў па падворку за валасы. Не магла яна не бачыць у хатах глінянай падлогі, калі бывала на вёсцы. У школе ёй казалі, што камуністы — хамы і дзікуны. Ды, ходзячы ў школу, не магла не бачыць дэманстрацый рабочых з такімі прыгожымі і смелымі хлопцамі наперадзе калон. Нядаўна здарыўся выпадак, пра які загаварыла не толькі Вільня, а ўся Польшча. Камуніст Прытыцкі, выконваючы заданне партыі, на вачах дзесяткаў паліцэйскіх зайшоў на пасяджэнне акруговага суда і выстраліў у правакатара. Як належыць ацанілі гэта ўсе людзі Польшчы незалежна ад палітычных поглядаў. Умела гэта цаніць і Крыся. Такім чынам, матэрыялу для таго, каб у яе развіваўся крытычны розум, было дастаткова. Я для яе быў не толькі тып з другога, чужога ёй асяроддзя. Яна ва мне бачыла чалавека хоць і незразумелага, але заманлівага навізной таго свету, з якога паходзіў.

8.

Міналі дні самых лепшых адносін паміж намі.

Крыся да гэтага рыхтавала школьныя заданні дома, куды прыходзілі сяброўкі. Цяпер, бышцам, каб не было крыўды сяброўкам, пасля абеду з кніжкамі спяшалася яна да іх, а на самай справе да мяне.

Мы дзіўна адзін аднаго дапаўнялі.

Аднаго разу на нашай гары Крысі зрабілася

— 57 —

смешна, калі даведалася, што я па смаку не адрозніваю цукерак і яны для мяне ўсе аднолькава салодкія. Яна нават шчыра рассмяялася і паўзіралася са спачуваннем. Але якраз у гэтую хвіліну мы ўбачылі ў кустах вожыка. Наставіўшы свінячую мысачку, асцярожна абыходзячы дубцы, ён прайшоў ля нас і знік. І Крыся мной ужо захаплялася, калі я паведаміў, што вожык зімой спіць у трухлявым пні, сівее ад старасці, любіць лізаць расу, ды вельмі храпе праз сон.

— А ты гэтага не ведаеш! — пераможна скончыў я.

— Бо жыў у лесе. Каб жыла там я, ведала б тое самае! — слаба баранілася яна.

— Добра. А ты чула, што кракадзілы ноччу вылазяць з рэчкі лізаць расу? А над Нілам я не быў!

Крыся змоўкла, пакораная.

Аднаго пагожага дня мы выбіраліся за горад. Крыся мне апавядала пра заграніцу.

Яшчэ мінулай восенню, калі не знаходзіў сабе ў Вільні месца, я аблюбаваў за горадам возерца. Цяпер сюды прывёў Крысю. У апошнія дні сонца здорава прыпякала, возерца перасохла і нагадвала вялікую лужыну, якая густа зарасла травамі. Крыся пабегла да берага і спынілася зачараваная.

А захапляцца сапраўды было чым. Пахлі разапрэлыя на сонцы сітнік і аір. Бераг аж кішэў апалонікамі. «Кум-кум»! — журботна скардзіліся жабы. У аіры нешта зашапацела, закешкалася, асцярожна плюснула ў ваду, і яна з вялізнай роскашшу ціха ўздыхнула і ад здавальнення аж зморшчылася коламі.

У прыбярэжнай алешыне, зашыўшыся ад спя-

— 58 —

коты ў лісце, заліваўся салавей. Я пачаў яго перадражніваць:

— Цёх, цёх, цёх! Пабег, пабег, пабег! Па пятах, па пятах, па пятах! Кі-ям, кі-ям, кі-ям! Фіі..

Крыся рассмяялася.

— А ты яшчэ ездзіш за граніцу шукаць хараства ды морам захапляешся! Паглядзі, які прыгожы наш край! — сказаў я.

— О, божа, мілы!

— Пры чым тут твой бог?

— Янэк, нельга блюзніць, — папрасіла яна, спалохаўшыся.

«О, калі вазьмуся за цябе», — падумаў я.

На маю думку, якраз цяпер надышоў адпаведны момант, выканаць свой намер: вытравіць з карэннямі з Крысі рэлігійны дурман і зрабіць з яе рэвалюцыянерку.

— Крыся, — прыступіў я, — ты ж такая вучаная, культурная і разумная паненка! Як можаш сур'ёзна верыць у нейкія ксяндзоўскія казкі? Ты ж вучыла біялогію, ведаеш, што свет не ўзнік за шэсць дзён, як яны баюць, а паўставаў мільёнамі год...

— Гэтыя ж шэсць дзён трэба разумець не ў дакладным сэнсе, а ў пераносным. Кожны дзень — цэлая эпоха! — адказала яна мне сучасным папоўскім тлумачэннем гэтай з'явы, ды яшчэ здзівілася: — Хіба ты не разумееш?

Дрэнны з мяне тады быў настаўнік. Убачыўшы, што адразу не магу пераканаць Крысю, я зазлаваў:

—Ну, супакойся, Янэчак, — папрасіла яна. — Пастараюся ўсё, усё зразумець, як ты хочаш, і ўсяму паверыць, што ты скажаш!

(Працяг будзе)

— 59 —

Дзяўчына з Інданезіі.
Фота — Дм. Бальтерманца

ПА ІНДАНЕЗІІ

У Інданезіі кожную сустрэчу паважаных гасцей адзначаюць як свята.

Па векавой традыцыі яно адкрываецца танцавальным шэсцем дзяўчын. У залацiста - жоўтых уборах, у вянках сплеценых з араматных кветак франгіпангі і тоненькіх палосак золата, ідуць на дарозе дзяўчыны з чашамі, поўнымі кветак. Іх цудоўныя і пластычныя танцы расказваюць аб працы і жыцці інданезійцаў, аб захаваных у нязменнай чысціні абычаях, аб адвазе і смеласці народа, які ў барацьбе адстаяў сваю свабоду і шматвяковую культуру.

Ніхто не сушыць бялізны скручанай у клубок. Кожны добра ведае, што чым большая плошча, тым хутчэй паруе.

Карэнні расліны дабываюць з зямлі ваду, а лісцё яе выпароўвае.

Цераз расліну плыве вада. А калі расліна не можа ўзяць вады з зямлі? Зімой жа вельмі суха, няма вады. Ёсць толькі лёд і снег. Зрэшты зусім не трэба аж так моцнага пахаладання, каб карэнні не маглі «піць» ваду. Калі хатні вазон паставім у міску з лёдам, ён пачне вянуць. Чаму? Карэнні цягнуць ваду вельмі павольна, а лісце паруе нармальна. І хоць пясок у вазоне вільготны — расліна вяне. Тут парушана яе водная раўнавага. Уявіце сабе, што расліна не траціць на зіму лісцяў. У такім выпадку лісце расліны выпароўвае многа вады! А вады ў глебе няма. Расліна сохне. Паміраё.

Таму ападанне лісцяў на зіму, гэта ў нашым клімаце, рэч неабходная, каб пратрываць зіму і жыць далей.

Чаму не трацяць сваіх іголак сасна, ёлка. Прыглядзіцеся да іх лісцяў-іголак. Плошча іголкі ў параўнанні, напрыклад, з лістком бука значна меншая, і што больш, шкурка на лістку бука танчэйшая, далікатнейшая.

Тоўстая шкурка іголкі мае яшчэ дадатковае забеспячэнне перад выпароўваннем — тоненькі слой воску.

Але ці сапраўды з сасны зусім не ападае яе лісце-іголкі? Наадварот. Ападаюць, але сасна мяняе свае іголкі раз на тры гады. А таму, што новыя вырастаюць штогод, мы ніколі не бачым сасну «голай».

Перад палётам у космас. Адзенне астранаўта.

...вось пытанне, якое надта цікавіць будучых бацькоў.

У адналькавай меры гэтае пытанне цікавіла і людзей у старажытныя часы. На егіпецкім папірусе знаходзім запісаны спосаб, з дапамогай якога можна пазнаць, ці народзіцца хлопчык ці дзяўчынка.

«...Пшаніцу і ячмень штодзённа палівай мочам цяжарнай жанчыны. Калі вырасце пшаніца — будзе хлопец; калі вырасце ячмень — народзіцца дзяўчынка» — раіў егіпецкі мудрэц.

У навейшыя часы рабіліся спробы акрэсліць пол з дапамогай доследаў над улажэнnем плоду ў матцы. Назіралася таксама, у якім напрамку павернецца іголка, павешаная над жыватом цяжарнай: ці згодна з гадзіннікавай стрэлкай, ці наадварот.

У нашыя часы людзі таксама імкнуцца пазнаць пол плода.

Дзеля гэтага Давідсон і Шміт з Англіі і др. Джамс з Галандыі апрацавалі навуковыя метады. Але абодва яны не маюць шырокага прымянення ў практыцы. Бо і навошта. Пройдзе некалькі месяцаў і будзе вядома: хлопец ці дзяўчынка. А гэтай цярплівасцю трэба запасціся. Зрэшты ўсмешка дзяўчынкі ці хлопчыка аднолькава дарагая і важная бацькам і грамадству.

Тэлевізія знаходзіць усё большае практычнае прымяненне ў розных галінах нашага жыцця.

Вадалазам памагае пры падводных доследах.

Пілот самалёта мае ў сябе тэлевізійную камеру, чулую на праменні, нябачныя голым вокам. І такі пілот можа бачыць на экране тэлевізара пасадку свайго самалёта. І ў выпадку, калі набліжаецца якаянебудзь небяспека, можа ўвесці папраўкі падчас прызямлення.

Тэлевізію выкарыстана і ў барацьбе з ляснымі пажарамі. На назіральных вышках замест стоража знаходзіцца тэлевізійная камера злучаная з прыёмнікам, які знаходзіцца ў недалёкім лясніцтве. Камера паволі кружыцца. Усё «запісанае» ёю перадаецца на экран. Тэлевізійная камера паказвае таксама і напрамак пажару.

Шырока выкарыстоўваецца тэлевізія і ў навейшых тэлефанічных апаратах, з дапамогай якіх не толькі чуем голас, але і бачым асобу, з якой размаўляем.

Аб тым, што тэлевізія прымяняецца ў медыцыне, асабліва ў час аперацыі, мы ў свой час пісалі шырэй.

Пры даследванні працэсаў, якія праходзяць у ядры атама, таксама застасавана цудоўнае вока, якім з'яўляецца тэлевізія.

Шкада толькі, што ўсе гэтыя цуды дзеюцца не ў нас.

Р.

Усякая ўсячына

ІДЭАЛЬНЫ ШАФЁР

Штогод у Канзас Сіты (ЗША) прызначаецца ўзнагарода для найлепшага шафёра. Такую ўзнагароду атрымаў за апошні год Джым Доттылін.

— Чым тлумачыцца ваша акуратнасць і старанасць падчас язды? — пыталіся яго журналісты пасля таго, як ён атрымаў узнагароду.

— Гэта вельмі проста — адказаў Джым, — я не маю правоў каб вадзіць аўтамабіль, а таму і баюся, каб мяне не затрымана і не загадана паказаць гэты дакумент.

НАЙВЫШЭЙШЫЯ БУДОЎЛІ

Эйфелева вежа ў Парыжы лічылася да апошняга часу найвышэйшай пабудовай. Сёння маем ужо значна вышэйшыя пабудовы. Найвышэйшай вежай з'яўляецца вежа ў Токіо, якую выкарыстана як тэлевізійную станцыю.

Значна вышэйшую вежу (яна будзе мець 500 м. вышыні) будуецца ў Маскве. Гэта будзе тэлевізійная станцыя. На вышыні 400 метраў пабудуецца платформа, дзе змесціцца рэстаран, і месца для 1000 асоб, якія змогуць агледаць адтуль горад.

Падчас вялікага ветру вежа будзе калыхацца, адхіляючыся ад сваёй восі на 4 метры.

УДАЛОСЯ

У чарзе, перад аконцам банка стаяла старэнькая, згорбленая бабулька. Калі падыйшла яе чарга, яна выняла з чамаданчыка бутэльку, а касіру падала паперку, на якой было напісана: «Калі зараз жа не выплаціш 3000 долараў, — абалью саляной кіслатой». Касір коса глянуў на бутэлечку і, нічога не кажучы, адлічыў жаданую суму. «Дзякую», — ветліва сказала бабулька і, паклаўшы грошы ў чамаданчык, спакойна выйшла з банка. Дарэмна гучэла сірэна, дарэмна вартаўнікі схапіліся за зброю, дарэмна з выццём сірэны пад'ехалі аўтамабілі з паліцыяй. Нікому не прыйшло ў галаву, каб затрымаць старую.

ВЫДУМАЎ ПРАФЕСІЮ

Беспрацоўны архітэктар Франк Батлер з Чыкаго, трымаўшы аднойчы 50 долараў як аплату за тое, што яго пакусаў сабака, вырашыў зрабіць сабе з гэтага прафесію. Без асаблівых намаганняў, яму ўдавалася падражніць нават спакойнага сабаку і ён заўсёды дасягаў сваёй мэты. Так і жыў ён з аплаты за пакусанне сабакамі, да часу, пакуль не пакусаў яго хворы сабака, ад чаго ён атрымаў заражэнне крыві.

І МЯДЗВЕДЗЬ МОЖА РАЗЗЛАВАЦЦА

Падчас прадстаўлення ў цырку, мядзведзю надакучыла язда на веласіпедзе. Ён, са злосцю бразнуўшы веласіпед аб зямлю, пайшоў спакойна сярод перапалоханай публікі на двор. Падыхаўшы свежым паветрам, ён дазволіў службе завесці яго ў сваю клетку.

110 ГОД СЯМЕЙНАГА ЖЫЦЦЯ

У Дагестане (СССР) двое грамадзян пабіла рэкорд сямейнага жыцця. Яны ажаніліся 110 год таму назад. Сёння жонка мае 136 год, а муж 131 год.

НА ЎСЁ СВОЙ ЧАС

«На ўсё свой час», — думаў Джэмс Віл'ямс з Фларыды, які маючы 104 гады, запісаўся на курс для непісьменных. У жыцці ён ніколі не спяшаўся; і таму ажаніўся, маючы 60 год, і пачаў піць водку ва ўзросце 74 гадоў.

Для гаспадынь

ЧЫСТАТА

Чыстата ў час прыгатавання ежы адна з умоў захавання здароўя сям'і.

Вельмі важна, каб сталовая пасуда і кухня былі заўсёды чыстымі. Сталовую пасуду патрэбна мыць адразу ж пасля карыстання. Пачаткова яе ачышчаюць з рэштак стравы, а потым мыюць мачалкай або шчоткай у тазе з гарачай вадой. Пасля мыцця пасуду трэба абліць варам і ставіць дном уверх, каб яна абсохла, або насуха выцерці ручніком.

Не трэба карыстацца драўлянымі лыжкамі, таму што ў порах дрэва могуць затрымлівацца мікробы і бруд.

Відэльцы і нажы, якімі карысталася сям'я, пачаткова можна працерці чыстай паперай, каб зняць з іх рэшткі ежы, затым памыць у гарачай вадзе з мылам, апаласкаць і насуха выцерці.

Кухню неабходна штодзённа старанна прыбіраць. Падлогу і пліту мыць з вадой з мылам, або содай, не радзей чым 2—3 разы на тыдзень, карыстаючыся пры гэтым спецыяльным вядром або тазам.

Сямейныя трагедыі

Калі ў сям'і няма ладу

— Каб ты Верачка была маёй нявесткай, чаго б я хацела.

— Вы, цёця, гэтак не жартуйце.

— Дальбог жа праўда. Мы жылі б дружна як галубы.

Такія і іншыя гутаркі адбываліся паміж Сямяцкай Тэкляй з калёніі Хорашч к/ Чыжоў. у Гайнаўскім павеце, і Верай, прыгожай чыжоўскай дзяўчынай, з якой ужо даўжэйшы час сябраваў сын Тэклі, Грыша.

— Да якога часу вы будзеце, як птушкі, хавацца са сваім каханнем. Калі ўжо так кахаецеся, то не пашкодзіла б, каб і пажаніліся. Так гаварыла маці Грышы сустракаючы Веру. Урэшце адбылося гучнае вяселле.

Нейкі час пасля вяселля ў хаце быў лад і парадак.

Аднак гэтае шчасце ў сямейным гняздзе было кароткім. Ніхто і не прыкмеціў, як у хату ўмяшалася нешта «нядобрае». Ранейшая сямейная цяплыня здалася толькі цудоўным сном. Згінула ў сям'і ранейшая ветлівасць. Часта маці з лаянкай накідвалася на свайго мужа, Якуба. Аднак да часу ніхто з сям'і не ведаў прычыны ўсяго гэтага. Выявілася гэта толькі на хрысцінах Верынай дачкі.

— Гэта не твая дачка, — пачала дапякаць маці Грышы, — гэта дачка твайго бацькі.

Маці абвінавачвала свайго мужа, што рамансуе з нявесткай. Зразумела, маці перасольвала. Хапала толькі адно слова, як у хаце падымалася бура. Бацька паважаў нявестку за яе спіпласць, прастату і пашану да бацькоў, аднак да рамансаў тут ніколі не даходзіла. Гэта былі выдумкі. Жыць так і надалей у сварцы, пад адной страхой, было немагчыма, і Грыша вясною 1959 г. вырашыў перабрацца з жонкай і дзіцём да цёшчы ў вёску Чыжы.

У гаспадарцы пачаліся непаладкі. Грыша забраў клуню і некаторыя хатнія рэчы. Засталіся жыць у хаце бацька і маці.

Надыйшло лета, сенакос і жніва. Не было куды звозіць збожжа. Бацька сваё збожжа павазіў да сына ў вёску, маці зложыла сваю частку ў стог. А гаспадарка была дагэтуль прыкладнай. Прасторная памаляваная хата, такія ж гаспадарчыя пабудовы гавораць аб тым, што тут можна жыць. Не было б цесна і для сына Грышы з жонкай. Зямлі хапала ўсім. Можна было гаспадарыць, абы ахвота і здароўе. Усё гэта ёсць, нехапае толькі ў сям'і ладу.

Я. Б.

Ці гэта раскопкі нашых Карпатаў? Не, гэта працуе капарка ў цагельні каля Орлі на Бельшчыне.

Фота — В. Баршчэўскі

ЭХ, ПАВОДЗІНЫ...

У канцы жніўня г. г. наша рэдакцыя атрымала ліст з вёскі Новае Корніна (Гайнаўскі павет). Невядомы аўтар ліста скардзіўся ў ім на паводзіны маладых людзей — 3-х працаўнікоў дружыны, якая закладае грамаадводы ў вёсках Гайнаўскага павета. Чытач пісаў, што 26 жніўня, падвыпіўшы, яны немаральна вялі сябе ў вёсцы Новае Корніна.

«Сярод белага дня яны нападаюць на безбаронных дзяўчат. жадаючы іх немаральна выкарыстаць для свайго задавальнення і... піхнуць на сорам і паняверку» — чытаем між іншым у лісце. Хоць аўтар абагульняе паводзіны гэтых 3-х людзей, бо яму вядомы толькі адзін выпадак іх дрэнных паводзін, але факт гэты пацвердзіўся.

Мы не ведаем іх прозвішч, якія аднак жа будзе ведаць іх кіраўніцтва. Гэтыя людзі павінны сароміцца за свае паступкі. Крыўдна да іх ніхто ў вёсцы не адносіўся, а чаму ж тады яны па-хуліганску вялі сябе ў хаце І. Р.? У хаце не было акурат бацькі. Яны прывязаліся да дачкі, якую перапалохалі. Хворай маці таксама хіба не прыдало гэта здароўя.

Наша парада, Чытачы. У такіх і падобных выпадках не забывайце, што існуе ў нас грамадзянская міліцыя, якая заўсёды прыдзе Вам з дапамогай. Хуліганства трэба ліквідаваць.

(іл)

ЛІТАРАТУРНЫЯ СУСТРЭЧЫ

7 кастрычніка гг. на вечарыне ў Кузаве (Гайнаўскі павет) выступіў перад чытачамі са сваімі вершамі Віктар Швед. Зацікаўленне вечарынай было вялікае. На вечарыне прысутнічала моладзь не толькі з Кузава, але і з навакольных вёсак. Выступіў таксама на гэтай вечарыне танцавальны калектыў з Навасадаў.

(вш)

* ✲ *

11 кастрычніка гг. адбыўся літаратурны вечар на семінары бібліятэкараў у Белавежы. Чыталі свае вершы Алесь Барскі і Віктар Швед.

(вл)

* ✲ *

11 кастрычніка гг. у Дубяжыне (Бельскі павет) на вечарыне, прысвечанай гадавіне працы гуртка БГКТ, выступіў са сваімі вершамі Віктар Швед.

(рл)

12 кастрычніка гг. адбыўся літаратурны вечар у Педагагічным ліцэі ў Бельску. Вершы чыталі Алесь Барскі, Віктар Швед і Мікола Гайдук. Прысутнічала звыш 400 асоб.

(вл)

* ✲ *

15 кастрычніка гг. у Ліцэі выхавацельніц дзіцячых садоў у Беластоку адбылася сустрэча ліцэістак з Віктарам Шведам і Яшам Буршам.

(рл)

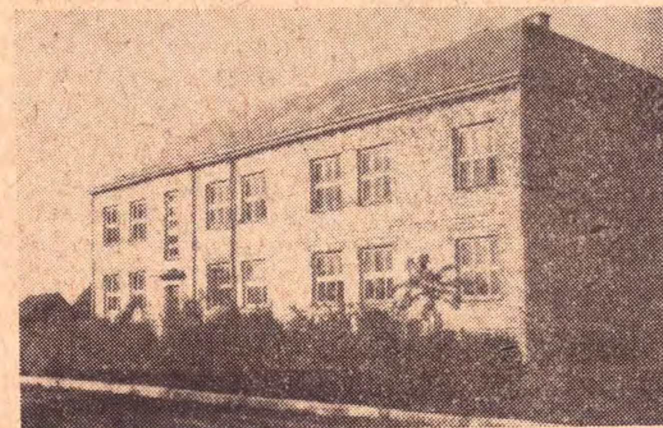
Школа ў Малінніках

Будынак пачатковай школы ў Малінніках, Бельскага павета, пабудаваны ў 1951 годзе. Дагэтуль, школа змяшчалася ў цесных сялянскіх хатках. Пачаткова новы будынак школы не быў поўнасцю выкарыстаны. Але вось, два гады таму назад, настаўнікі Малінніцкай школы арганізавалі сельскагаспадарчую школу. Пры арганізацыі яе найбольш клопатаў праявіў кіраўнік школы, грам. Язэп Мансюль, які карыстаецца ў сялян вялікім аўтарытэтам і паважаннем. Зараз у Малінніцкай сельскагаспадарчай школе вучыцца 25 мясцовых земляробаў. Пры школе арганізаваны таксама курсы для моладзі, якая дагэтуль не мела закончанай пачатковай адукацыі.

У Малінніцкай школе заўсёды прыкладны парадак. Кругом пасаджаны дрэўцы. Летам школа ў кветках.

Маліннiцкая школа лічыцца адной з лепшых у павеце. Пабольш бы нам такіх школ!

(вб)

На здымку: школа ў Маліннiках.

Фота — В. Баршчэўскі.

Міхалоўскі ГС працуе рэнтабельна

3 гады таму назад, мы пісалі аб гаспадарчым падполлі ў Міхалоўскай ГС. За гэты час у ГС шмат чаго змянілася. Камбінатары і шулеры, якія на працу ў ГС глядзелі як на сродак уласнай нажывы, вымушаны былі адыйсці. На іх месца прыйшлі людзі больш адказныя.

І ход спраў ў ГС зусім змяніўся. У 1957 годзе першы раз у гісторыі Міхалоўскай ГС выпрацавана 243 443 злотых даходу. У мінулым годзе даход ГС павялічыўся да 447.549 злотых, А сёлета за першае паўгоддзе выпрацавана 469.000 зл. даходу. — У канцы бягучага года, — паведаміў нас старшыня ГС — грам. Янка Назарка, — прадбачваем атрымаць каля мільёна злотых даходу.

Дзякуючы рэнтабельнасці працы, ГС пабудуе ў наступным годзе на ўласны кошт прадпрыемства вытворчасці газіраванай вады. У гэтым жа годзе пры ўдзеле ГС у Міхалове распачнецца пабудова Сельскага таварнага дома.

Аб усім гэтым нам цяпер больш прыемна пісаць, чымсьці тады аб «гаспадарчым падполлі». Адначасова хочацца пажадаць працаўнікам Міхалоўскай ГС далейшых поспехаў у працы.

(вб)

ПА ДОБРАЙ ДАРОЗЕ

Што раз нашыя вёскі пачынаюць набываць упарадкаваны і культурны выгляд. Знікаюць бруд, балота, неахайнасць. Так званыя грамадскія чыны паказалі сябе як карысная і патрэбная ініцыятыва, вынікі якой ужо значныя.

Перш за ўсё, грамадскія чыны сканцэнтраваліся на пабудове дарог. І не выпадкова. У гэтых адносінах у нас ёсць яшчэ шмат працы, але трэба прызнацца, што і шмат ужо зроблена.

У Бельскім павеце яшчэ адна вёска атрымае брукаваную вуліцу. Сяляне з Плёскаў грамадскім чынам звезлі патрэбны матэрыял і забрукавалі адрэзак вуліцы, які ўсё яшчэ нагадваў дрыгвяныя балоты.

На здымку:
Сяляне з Плёскаў Рыгор Данілюк, Іван Іванюк і Фіяфан Рудэчка, падчас пабудовы вясковай дарогі.

Тэкст і фота
ПЕЦЯ ІВАНЮК
Плёскі
Бельскі павет

Солтыс Мікола Семяняка

З Крынскага гасцінца, на вялікім лузе, раскінулася вёсачка Азерскія. Ужо ад вякоў восенню і ранняй вясной цяжка было пераехаць з аднаго канца Азерскіх у другі канец. Многа было наракання ў на сваю вёску. а найбольш, з-за вуліцы. Справа вуліцы не аднойчы хвалявала і Міколу Семяняку, які карыстаўся сярод сваіх аднавяскоўцаў вялікім паважаннем. Жыхары Азерскіх у свой час выбралі Міколу Семяняку дэпутатам у ГРН, а пасля солтысам.

— Мы верым табе Мікола, што ты будзеш ахвярна працаваць і не падвядзеш нашага даверу — гаварылі жыхары Азерскіх.

Давер гэты радаваў грам. Семяняку, але і адначасова абавязваў да карыснага служэння сваім аднавяскоўцам. Не аднойчы Мікола думаў аб тым, каб аблягчыць штодзённае жыццё гаспадароў і тут адразу насоўвалася думка аб пабудове вуліцы на балоцістым лузе, па правы бок якога стаялі драўляныя сялянскія хаты.

— Я, грамадзяне, прапаную грамадскім чынам прыступіць да пабудовы вуліцы! Кожны на супроць навозіць патрэбную колькасць пяску і камення! Даволі ўжо тапіцца ў балоце!

Міколу падтрымалі на сходзе амаль усе. Некаторыя не маглі паверыць у тое, што ў Азерскіх можа быць брукаваная вуліца, што 20 гаспадароў зможа пабудаваць 700 метраў бруку.

І вядома не пабудавалі б, каб не арганізатарская роля Міколы Семянякі. Ён хадзіў дамоў да многіх гаспадароў і заахвочваў да працы. Такія жыхары, як Іван Лапінскі працавалі самаадданна і ахвярна. Іван Лапінскі прывёз 50 кубічных метраў камення і столькі ж пяску. Добра працавалі і іншыя жыхары.

Зараз Азерскія маюць прыгожую шырокую вуліцу. Яны ганарацца сваім дасягненнем, а Мікола Семяняка карыстаецца яшчэ большым аўтарытэтам сярод сваіх аднавяскоўцаў.

— «Цяпер надта хацелася б — кажа Мікола Семяняка, каб да нашай вёсачкі хоць раз на некалькі месяцаў прыязджала аб'ездовае кіно Дарога ў нас добрая — самаход не застрагне ў балоце. Хацелася б, каб людзі пабачылі прыгожы фільм у сваёй вёсцы. Гэтага мы абавязкова даб'емся» — з упэўненасцю гаворыць грам Семяняка.

М. Х.

„NIWA"

Organ ZG BSTK. Adres ZG BSTK: Białystok M. C. Skłodowskiej 7. tel. 54 14.

Redaguje Kolegium. Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1, tel. centr. 37-41. red. naczelny i sekretariat 25-89.

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa".

Warunki prenumeraty w Polsce: miesięcznie — 2.40 zł. kwartalnie — 7.20 zł. półrocznie — 14.40 zł. rocznie — 28.80 zł.

Wpłaty kierować na PKO 12-6-1312 w Białymstoku dla PUPiK „Ruch". Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma.

Prenumeratę na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju. Cena prenumeraty za granicą: kwartalnie — 10.15 zł. półrocznie — 20.30 zł. i rocznie — 40.60 zł. Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto — PKO 1-6-100024 PKWZ „Ruch" Warszawa.

Zamówienie na „Niwę" z krajów europejskich jak i zamorskich z wyjątkiem krajów demokracji ludowej należy kierować pod adresem CHZ „ARS POLONA", Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi $ 4.16.

Nkl [illegible] Bttk P 3

Ёсць прагрэс!

(«Н'ю-Йорк геральд трыбюн»)

ПІСЬМАНОСЕЦ

З адчыненага акна Хведаравай хаты льецца бравурны марш з радыёапарата. Але яшчэ магутней гучыць голас Хведаравай бабы. Яна даказвае, што з Хведара гаспадар, як з вераб'я певень. І дзеці, як бы яе Бог пакараў, усе ў Хведара ўдаліся.

Невядома чаго б яшчэ даведаўся аб сабе Хведар, калі б не стук у аконную раму. Тут і абарваўся даклад. Выглянуўшы ў акно Хведар убачыў збянтэжанага пісьманосца які, пачырванеўшы, падаваў скромны сіні канверт. Пісьманосец, зразумела, чуў змест даклада і пачырванеў ці то за сябе — няпрошанага сведку ня тую мінуту, ці за людзей, якія ні сябе ні суседзяў не сорамяцца.

Каб развеяць нецікавы настрой, Хведар, намагаючыся прыдаць бестурботнасць свайму голасу, сказаў:

— Грамацеі завяліся, усё пішуць, а табе прыходзіцца разносіць. Ды ногі то не нанятыя...

— Усялякае пішуць, — згадзіўся пісьманосец. — Многія заграніцу пішуць — у Канаду, Англію... Адны пішуць, што час араць пад азіміну, а для гэтага 20 метраў нейлону патрэбна. Іншыя пішуць, што карова ацялілася і без ручнога гадзінніка ніяк не абыдзецца — патрэбна ж ведаць, у які час карміць і даіць яе. Яшчэ хто ўспомніць, што дачушцы трэці год пайшоў і просяць сваякоў, каб пасьпяшаліся з высылкай пасагу.

А сваячкі пісьмы чытаюць і ім здаецца, што без загранічнай дапамогі нам не падняць сельскай гаспадаркі і ніякага вяселля не згуляць.

Часта прыходзіцца разносіць павесткі, у якіх прыпамінаецца аб даўгах перад дзяржавай. Уручаеш такую паперку і самому непрыемна робіцца за нашых грамадзян.

Тут пісьманосец паправіў сумку, развітаўся і ўскочыў на веласіпед.

Эх, людзі мілыя, а чаму б нам не жыць так, каб пісьманосцам за нас чырванець не прыходзілася?

Дзядзька Лявонь.

МУЖЫК У ЦАРКВЕ

Адзін мужык увайшоў у царкву ў шапцы і стаў наперадзе ўсіх. Другі ўбачыў яго і штурхнуў:

— Чаму ты шапкі не скідаеш? Той агляну́ўся і запытаў.

— А што, можа староста тут.

Прыслаў:

АЛЯКСЕЙ ШАХОВІЧ

в. Сакі, п. Пасынкі,

Бельскі пав.

НЕ!...

Міліцыянер пытае ў селяніна:

— Жанеш, браток, самагонку ці не?

— Не! — адказвае селянін.

Міліцыянер завёў мужыка да апарату, ды ізноў пытае:

— Такі ў цябе апарат ці не?

— Не, у маім бочка меншая і вужок танчэйшы.

Прыслаў ЛЯВОН МІСЮК,

в. Ядэвічы

п-та Страбля

НОВАЯ МУКА

Перад шэфам пекла — Люцыпарам, з'явіўся малады чорцік і пацірае ад радасці рукі:

— Гі-гі-гі, начальнік! Я знайшоў новую муку для маладых, грэшных жанчын. Грэшніцу трэба пусціць у вялікі пакой поўны прыгожых сукенак і не даць ёй люстэрка.

Прыслала:

ВЕРА РЭЕНТ

Гайнаўка

КУПЛЯЎ

Шасцігадовы Пеця пытае ў маці:

— Мамачка, што азначае, калі хтосьці каго-небудзь ушчыпне?

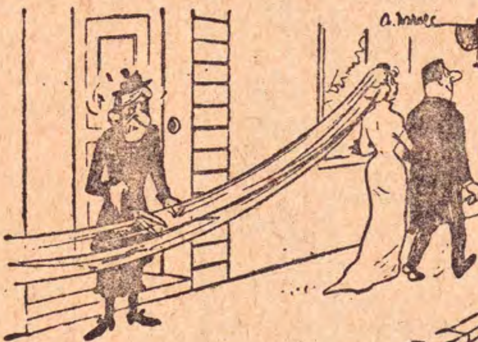
— А гэта, сыночак, як хто што небудзь купляе, то ўперш пашчупае.

— О! то ўчора, мамка, як ты была ў Бельску, наш татка мабыць суседку Надзю купляў...

Прыслаў: МІКОЛА ГРЫГАРУК

в. Мякішы

п-та Пасынкі

— Прабачце, я надта спяшаюся.

ЦАР І СМЕРЦЬ

Жыў аднойчы цар, які пакляўся:

— Не дамся я смерці, не забіўшы яе! Каб даць смерці належны адказ, ён заўсёды трымаў пры сабе панцыр і меч.

І вось, калі прыйшоў час і яго змагла хвароба, ён палажыў зброю каля сябе. Калі яму стала зусім кепска, ён схапіўся за меч, намагаючыся выцягнуць яго з ножанаў, але выцягнуць яго ўжо не хапіла сіл.

Ён пачаў тады лаяць смерць, гаворачы.

— Якое ж гэта геройства? Першна-перш ты адымаеш у чалавека сілу, а потым забіваеш яго. Сустрэнься са мною адкрыта, грудзь з груддзю, калі ты на самай справе адважная. В.

НЕ ПАМОЖА

— Падумай, якая бяда. Увечары я не магу ні чытаць, ні пісаць.

— То чаму не ідзеш да лекара?

— А што мне лекар паможа, калі электрастанцыя выключае святло.

БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ ПРЫКАЗКІ І ПРЫМАУКІ

Аднаму льецца, а другому нават не капае.

*

Дагэтуль чалавек добры, пакуль яго начальнікам не паставяць.

*

Не паглядай на чужых жонак: а то скасееш, ці здурнееш.

*

Ад сабакі, апрача блох, нічога не набярэшся.

*

Ляжучы не наясіся, даганяючы не нацалуешся.

*

Не той дурань каго завуць дурнем, а той дурань, хто чужым розумам жыве.

*

У галаве шуміць, шуміць! А ў кішэнях — ціха - ціха. А. Р.

ЧАСТУШКІ

ПРА СКЛЕП У ЧЫЖАХ

У Чыжах ёсць склеп грамадскі
Новы — вока радуе:
За прылаўкам цуд-дзяўчына
Там тавары прадае.

Ды пра Ніну — пра скляпову,
Чуткі ходзяць не зусім,
Быццам гэтая дзяўчына
Прадае толькі сваім.

— А чужы і незнаёмы, —
Так расказваюць у нас, —
Прачакае і да заўтра,
Ён заўсёды мае час.

Бо ў склепе: — «То рэманент,
То парадкі трэ' рабіць,»—
Так скляпова вельмі часта
Для пакупнікоў бубніць.

Назбіраецца у склепе
Маладых дзяўчат, хлапцоў,
Ды сваёй гаворкай, смехам
Не падпусцяць нат купцоў.

Трэба, Ніна, дарагая
Пра работу болей дбаць
І тады на склеп сяляне
Больш не стануць наракаць.

Я. БЕРАЗАВЕЦ

СВЕЖЫ ВЕЦЕР

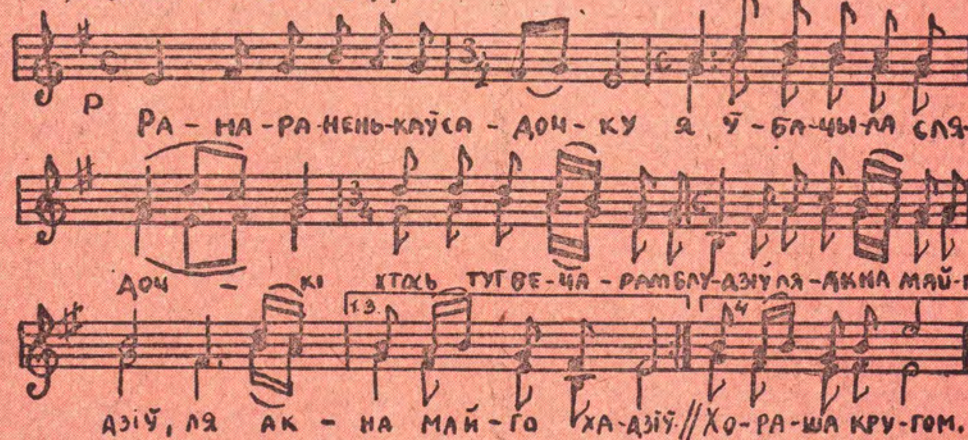
(Огонёк)

Па слядах нашых матэрыялаў

У 35 (183) нумары «Нівы» за 30 жніўня 1959 г. на 8 стар. былі змешчаны частушкі пад загалоўкам «Ля Ласінкі на гасцінцы» пра паламаны на дарозе мост, які прычыняў шмат клапот мясцоваму насельніцтву.

Відаць змест частушак трапіў да сэрца Грамадскай радзе ў Ласінцы. Мост ужо адрамантаваны, усе ямы завожаны пяском. Людзі шлюць падзяку Грамадскай радзе, а старшыні жадаюць сто год і добрага здароўя. Да жаданняў далучаемся і мы. (я)

РАНА РАНЕНЬКА

Рана-раненька ў садочку
Я ўбачыла слядочкі.
Хтось тут вечарам блудзіў,
Ля акна майго хадзіў.

Я пазнала — адгадала,
Так мне сэрца падказала:
Вечароваю парой
Тут хадзіў любімы мой.

Мама строга прыказала,
Каб я позна не гуляла,
Не ішла каб да сяла —
Дома вечарам была.

Ой, няўжо ёй невядома,
Што ўседзець нельга дома,
Калі любы пад акном,
Калі хораша кругом.

